

4. Omel'janenko I. O. Konceptual'ni pidhody do vykladannja kursu psihologii' na fakul'teti fizychnoi' kul'tury. Materialy pershoi' respublikans'koi' naukovoï konferencii' «Konceptija pidgotovky specialistiv fizychnoi' kul'tury ta sportu v Ukraïni». Luc'k, 1994. S. 15–16.
5. Pryhod'ko Ju. O., Jurczenko V. I. Psihologichnyj slovnyk-dovidnyk: Navch. posib. Kyi'v, 2012. 328 s. URL: http://www.psyh.kiev.ua/Profesijna_gotovnist/ (data zvernennja: 05.03.2018).
6. Pro vnesennja zmin do Zakonu Ukraïny «Pro osvitu» shhodo osoblyvostej dostupu osib z osoblyvymy osvitnimy potrebamy do osvitnih poslug : Zakon Ukraïny vid 23.05.2017 r. № 2053-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2053-19> (data zvernennja: 06.03.2018).
7. Inkljuzyvne navchannja. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/inkljuzyvne-navchannja> (data zvernennja: 06.03.2018).

Гудзь Катерина. ГОТОВНОСТЬ ПЕДАГОГА К РАБОТЕ В УСЛОВИЯХ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ ОУЗ. В статье рассматривается проблема готовности будущих учителей начальных классов к профессиональной деятельности в условиях инклюзии. Согласно сведениям МОН Украины, приведены статистические данные общего количества инклюзивных классов, отмечено о проблеме подготовки педагогических кадров к работе в инклюзивных классах. Охарактеризованы понятия «готовность», «профессиональная готовность», «готовность учителей начальных классов к работе в условиях инклюзивного образования». С целью сравнения практической деятельности специалистов, уже имеющих опыт работы с учащимися с особыми потребностями и теоретических знаний студентов, будущих педагогов, после изучения курса «Основы инклюзивного образования» было проведено анкетирование, проанализированы его результаты и перспективы дальнейшего исследования.

Ключевые слова: готовность, профессиональная готовность, учитель, инклюзивное образование, инклюзивные классы, дети с особыми потребностями, студенты.

Gudz Kateryna. PEDAGOGUE'S READINESS TO WORK IN THE CONDITIONS OF INCLUSIVE EDUCATION OF A GENERAL EDUCATIONAL INSTITUTION. The article examines the problem of the future teacher's readiness of junior pupils to professional activity in the conditions of inclusion. According to the information of the Ministry of Education and Science of Ukraine there are statistics of the total number of inclusive classes in the article. Also, the author emphasized the problem of training pedagogical staff for work in inclusive classes. Such notions as "readiness", "professional readiness", "readiness of primary school teachers to work in conditions of inclusive education" was characterized in the article. The author was conducted a questionnaire in order to compare the practical work of specialists (who already have experience with pupils with special needs) and theoretical knowledge of students (future specialists who studied the course "Fundamentals of inclusive education"). Its results and prospects for further research were analyzed. It should be noted about the remoteness of the practical work of a well trained specialist with the theoretical knowledge of the students – future pedagogue. In our opinion, higher education institutions need to cooperate more closely with schools, hold joint events (round tables, trainings, seminars, meetings with leading specialists, open lessons, etc.), involve students in getting acquainted with inclusive classes as early as it possible.

Keywords: readiness, professional readiness, teacher, inclusive education, inclusive classes, children with special needs, students.

Стаття надійшла до редколегії 10.03.2018 р.

УДК 37.013.42:316, 346, 32-044,332] - 053,5

Надія Корпач, Ірина Сидорук

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки (Луцьк)

СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ДО НОВОГО СОЦІАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА

У статті автори відобразили результати дослідження навчальної та соціально-психологічної адаптації школярів із внутрішньо переміщених сімей до змінного нового мікросередовища. Визначено рівні соціальної адаптації: високий, середній, недостатній та розкрито зміст їх показників. Обґрунтовано, що високий рівень вирізняється достатньою для школярів адаптацією, середній рівень фактично рівень ситуативної адаптації, недостатній рівень – школярі переважно пасивні й у навчальному процесі, і у позакласній роботі.

Аналіз результатів проведеного дослідження школярів із внутрішньо переміщених сімей засвідчує, що більшість із них пройшли найскладніші етапи адаптації. Проте, для окремих дітей цієї категорії адаптивні

процеси на певному етапі зупиняються і не просуваються у позитивному напрямі. Інша частина перебуває у «групі ризику» і потребує значної уваги з боку шкільних соціальних педагогів, соціальних працівників.

Ключові слова: соціальна адаптація, навчальна адаптація, соціально-психологічна адаптація, школярі, внутрішньо переміщені сім'ї, рівні адаптації.

Постановка проблеми у загальному вигляді та зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. На сучасному етапі суспільного розвитку спостерігається ескалація внутрішніх та міжнародних збройних конфліктів, зростання кількості екологічних катастроф, що призводить до глобальних міграційних процесів.

За даними Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (2015 р.), кількість вимушених мігрантів у всьому світі досягла найвищої позначки з часів Другої світової війни – 59,5 млн. осіб. Варто зазначити, що з них, 38,2 млн. рахуються внутрішньо переміщеними особами.

Складна суспільно-політична ситуація в сучасній Україні спонукала велику кількість родин терміново покинути свої домівки і тимчасово переміститися в інші регіони нашої держави. Відповідно до Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» (від 20.10.2014 № 4490а-1) внутрішньо переміщеними особами вважають громадян України, які постійно проживають на території України, яких змусили або які самостійно покинули своє місце проживання, у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, масових порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру [6].

Анексія Криму та антитерористична операція призвели до того, що Україна посіла восьме місце у світі за кількістю внутрішньо переміщених осіб та перше – на Європейському континенті з 1,7 млн. вимушених переселенців. Загалом, внутрішньо переміщені особи становлять приблизно 4,5% населення України (в тому числі 173 тисячі дітей). Більшість з них: жінки, діти, особи пенсійного віку, особи з обмеженими можливостями – найбільш вразливі представники суспільства [1].

Варто враховувати, що серед внутрішньо переміщених осіб певну кількість становлять соціально уразливі категорії населення (люди з особливими потребами, похилого віку, самотні батьки, малозабезпечені тощо) і причини переселення тільки підсилюють чинники їх складних життєвих обставин. Більшість з них щодня зіштовхуються з побутовими та соціальними труднощами; у них не задоволені базові потреби – безпечні й комфортні умови проживання, харчування тощо.

Дуже часто у таких людей виникає низка життєвих проблем, а саме: забезпечення їжею і житлом; відновлення документів; виплата пенсій і державних соціальних допомог; доступ до соціальних та медичних послуг, особливо для тих, хто потребує спеціалізованої медичної допомоги, лікування, реабілітації; професійне перенавчання і працевлаштування; влаштування дітей до навчальних закладів; продовження (поновлення) навчання тощо.

Враховуючи гостроту даної проблеми, в Україні створено нормативну основу та інституційний механізм забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб. Так, основними (але далеко не єдиними) нормативно-правовими актами, які регулюють теперішню практику взяття на облік внутрішньо переміщених осіб, нарахування їм допомоги та дотримання прав і свобод внутрішньо переміщених осіб загалом на тепер є:

- Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України»;
- Закон України «Про створення вільної економічної зони «Крим» та про особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території України»;
- Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»;

Постанови Кабінету Міністрів України:

– «Про надання щомісячної адресної допомоги особам, які переміщуються з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції, для

покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг» (№ 505);

- «Про облік осіб, які переміщуються з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції» (№ 509).

На сьогодні Міністерством соціальної політики розроблена «Дорожня карта для осіб, переміщених в межах країни для вирішення питань постановки на облік та надання адресної допомоги» за підтримки Програми розвитку ООН.

Поряд з цим, для вимушених переселенців та їх сімей розроблений «Шлях переселенця», в якому покроково надається інформація про отримання першочергових потреб. На жаль, внаслідок відсутності ефективної координації дій, спрямованих на вирішення проблем вимушених переселенців, у законодавстві залишаються численні прогалини та неузгодженості. Разом з тим, варто зазначити, що в Україні чинні нормативно-правові акти у сфері охорони дитинства розраховані на мирний час, а законодавча та нормативно-регуляторна бази, що спрямовані на захист прав дітей в умовах проведення АТО відсутні. Тому вкрай потрібне врегулювання статусу дітей, що страждають від воєнних дій у Донецькій та Луганській областях, відповідно до міжнародно-правових зобов'язань України та з метою захисту їхніх прав, свобод та інтересів.

Для стабілізації та стійкого розвитку внутрішньо переміщених сімей держава вживає суттєвих заходів, проте, не досить чітко працює система їхньої соціальної підтримки. Для успішного вирішення проблем, що існують, потрібні спільні зусилля фахівців у різних галузях діяльності, зокрема професійних соціальних працівників та соціальних педагогів, які володіють різними технологіями вирішення соціальних проблем різних категорій населення.

Разом з тим, подолання кризової ситуації значною мірою залежить і від соціального оточення такої сім'ї і дитини, тому школа, на нашу думку, залишається основним середовищем організації соціально-психологічної та педагогічної роботи із дітьми внутрішньо переміщених сімей та їх батьками.

Враховуючи вищезазначене, наголосимо на тому, що соціально-педагогічну роботу з внутрішньо переміщеними сім'ями визначено як різновид соціально-педагогічної діяльності, спрямований на забезпечення адекватної соціальної підтримки та здійснення соціального захисту вимушених переселенців та їх сімей, зміцнення та активізацію їх адаптаційного потенціалу, створення сприятливих умов для їх життєдіяльності, забезпечення тривалих соціальних відносин, налагодження механізмів самоорганізації і саморозвитку, допомоги членам сімей вимушених переселенців у їх позитивній соціалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для з'ясування суті проблем внутрішньо переміщених сімей та дітей, зняття гостроти даної проблеми, окремі аспекти даного питання досліджуються і вітчизняними і зарубіжними дослідниками. Зокрема, проблему психологічної допомоги вимушеним мігрантам висвітлили А. Асмолов, Я. Овсяннікова, О. Петрусевич, Г. Солдатова, К. Халепа, В. Франкл та ін. Методичні поради з питань соціально-педагогічної та психологічної роботи з дітьми у конфліктний та постконфліктний період розробили Н. П. Бочкор, Є. В. Дубровська, О. В. Залеська та ін.

Незважаючи на те, що науковці працюють над вивченням внутрішніх механізмів протидії деструктивному впливові на особистість психологічної травми, багато питань ще залишаються не з'ясованими. Тому пошук ефективних методів здійснення психологічної допомоги дітям – вимушеним мігрантам – є необхідним і особливо актуальним. Особливої уваги потребує проблема адаптації дітей до нового середовища, організації та технології соціально-педагогічної роботи із школярами внутрішньо переміщених сімей, оскільки даний аспект перебуває на початковому етапі.

Враховуючи вищезазначене, **мета нашої статті** – дослідити стан адаптації дітей внутрішньо переміщених осіб до нового соціального середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження. На початковому етапі нашого дослідження ми з'ясували, що Волинська область не входять до переліку пріоритетних для переселення регіонів, однак, кількість таких осіб впродовж трьох років зростає (станом на лютий 2017

року їх чисельність збільшилась до 5156 осіб). Переважна більшість з них – 57% проживає у містах області [4].

Соціальна адаптація школярів із внутрішньо переміщених сімей є процесом і одночасно результатом взаємодії індивіда з кардинально зміненим мікросередовищем. Цей процес вимагає від особистості інтенсивної практичної діяльності, основним змістом якої є її пристосування і звикання до змінених умов, форм та способів приватного та суспільного життя.

Отже, соціальна адаптація як зумовлена змінами соціальної реальності та життєвими обставинами специфічна адаптивна діяльність школяра потребує особливої мобілізації та оптимізації їхніх зусиль у відповідь на ці зміни. На допомогу, у цьому складному для них процесі, мають прийти дорослі та спеціально підготовлені фахівці, зокрема, шкільні соціальні педагоги. Вони мають свідомо втручатись в адаптивну ситуацію для школярів із внутрішньо переміщених сімей, яка полягає у їх «пристосуванні» до нового:

- місця проживання (міста, житла);
- порядку, правил та режиму навчання і відпочинку;
- шкільного і класного колективу (педагогів, учнів).

Загалом соціальна адаптація школярів із сімей внутрішньо переміщених осіб поділяється на такі види:

- навчальну адаптацію – пристосування до характеру, змісту, умов і організації навчального процесу, формування навичок самостійності в навчальній роботі;
- соціально-психологічну адаптацію – пристосування особистості до взаємодії з дорослими та однолітками, з якими довелось нещодавно познайомитись і невідомо на який термін, психологічна захищеність.

Загалом, адаптованість виявляється не лише в об'єктивно діагностованій ситуації рівноваги, суб'єктивному відчутті задоволеності соціальною ситуацією, а й передбачає відсутність негативних емоційно-поведінково-особистісних наслідків у майбутньому та особистісний розвиток.

Важливим моментом здійснення процесу соціальної адаптації є визначення показників та критеріїв її успішності. До них можна віднести: позитивний емоційний стан в адаптивній ситуації, яку переживає школяр; позитивне ретроспективне співставлення з попередньою життєвою ситуацією; позитивне суб'єктивне самооцінювання досягнутого ступеня адаптації; результати і досягнення в навчанні; задоволення взаєминами в сім'ї, школі; оптимізм, відсутність тривожності.

Показниками успішної соціальної адаптації школярів з внутрішньо переміщених сімей виступає достатній соціальний статус індивіда в певному середовищі, його психологічне задоволення цим середовищем і його найбільш важливими елементами, зокрема, задоволення навчанням, спілкуванням, побутом, їх організацією, умовами, змістом, формами тощо. Показниками низької соціальної адаптації є прагнення суб'єкта переміститись в інше соціальне середовище, відхилення у поведінці.

Таким чином, на основі опитування школярів та педагогічних працівників шкіл, де вони навчаються, спостережень за поведінкою дітей, ми визначили три рівні їхньої соціальної адаптації: високий, середній, недостатній (табл.1):

Таблиця 1

**Зміст показників рівнів соціальної адаптації школярів
з внутрішньо переміщених сімей**

<i>Рівень</i>	<i>Зміст показників рівнів соціальної адаптації школярів</i>
<i>Високий</i>	Стійка задоволеність дітей становищем, яке вони займають у закладі загальної середньої освіти, відсутні труднощі у нових умовах навчання, високі і добрі показники навчальної успішності, активна участь у поза навчальних заняттях, громадському житті класу і школи. Притаманна впевненість в собі, комунікабельність, наявність широкого кола друзів. Відчуття цілковитої захищеності у сімейному середовищі

<i>Середній</i>	Задоволення дітей своїм положенням у класному колективі, проте спостерігається низький статус у міжособистісних стосунках. Відчуття тривожності в нових навчальних умовах очікування щодо перевірки і контролю знань. Окреме незадоволення результатами навчання хоча вони можуть виявляти високий ступінь змобілізованості власних зусиль, самостійності та зосередженості у певному виді діяльності, який їм особливо подобається і досягати там успіхів. Відповідальність за власні дії та вчинки ситуативна. Прояви пасивності, можуть змінюватись бажаннями активної діяльності
<i>Недостатній</i>	Неузгодженість стосунків у школі та сім'ї, болюче реагування на неуспіх у значимих для них сферах життєдіяльності. Відчуття високого рівня тривожності в нових умовах навчання. Переживання що їх відповідь буде з насмішкою сприйматись однокласниками і учителем, а відтак боязнь і сором відповідати під час уроків. Школярі не мають особливих успіхів у вивченні основних навчальних предметів, не мають друзів, відчувають себе самотньо. Притаманне відчуття незахищеності і наявна неадекватна поведінка як в шкільному, так і сімейному середовищі. Виявляють як внутрішнє так і зовнішнє негативне ставлення до норм і вимог навчання у школі, мають низький рівень суб'єктивного контролю, можуть конфліктувати як з однокласниками, так і учителями. Маючи емоційну нестабільність, не вміють знаходити продуктивного виходу з конфліктних ситуацій

Загалом, високий рівень вирізняється достатньою для школярів адаптацією, середній рівень фактично рівень ситуативної адаптації, недостатній рівень – школярі переважно пасивні не лише в навчальному процесі, а і в позакласній роботі.

Задля вивчення ситуації влаштування сімей внутрішньо переміщених осіб у Волинській області, забезпечення їх життєдіяльності та особливо пізнання умов соціального виховання й соціалізації дітей шкільного віку з таких сімей нами було проведено дослідження серед школярів закладів загальної середньої освіти міста Луцька.

За даними Управління освіти Луцької міської ради [2] у загальноосвітніх школах м. Луцьк навчається 104 школярі з внутрішньо переміщених сімей. Для учнів із внутрішньо переміщених сімей була розроблена анкета та проведено опитування серед 38 респондентів із загальноосвітніх навчальних закладів №№ 3, 4, 5, 19, 23 м. Луцька. Оскільки опитування проводилось серед дітей молодшого та старшого віку, анкета була простою для доступного розуміння цієї вікової категорії дітей.

Зміст анкети, загалом, був спрямований на вивчення процесу соціальної адаптації школярів із внутрішньо переміщених сімей до нового соціального середовища, оскільки шкільні соціальні педагоги зазначають, що цей процес відбувається дуже складно.

Опрацювавши загальні відомості про респондентів ми з'ясували, що:

- діти переселенців навчаються переважно у початкових (10 осіб) і середніх класах (20 осіб), що свідчить про доволі молодий вік їхніх батьків;
- кожна п'ята сім'я – неповна (8 осіб). Здебільшого, вони складаються з матерів та їхніх дітей, батьки ж знаходяться на заробітках або перебувають ближче до місць попереднього постійного проживання;
- третина сімей є багатодітними (12 осіб);
- у сім'ях де двоє дітей (16 осіб);
- з одно дітних сімей (10 осіб, як правило це молодші школярі).

Досліджуючи міграційну ситуацію сімей ми з'ясували, що усім дітям із сімей переселенців довелося пережити складні ситуації переміщення з одного населеного пункту до іншого. Зокрема, 12 дітей змінили 2 школи, 12 дітей – три школи, 6 дітей – чотири і більше шкіл. У такій ситуації власна родина залишається тим осередком затишку і опори,

який дає можливість відчувати дитині власну захищеність, спрямованість у майбутнє, оптимізм.

У процесі опитування діти засвідчили, що найближчими і найнадійнішими для них є їх батьки. Вони часто діляться з батьками найважливішими подіями свого життя (63,2%), відчувають від них любов і повагу до себе (65,8%), однак діти хотіли б більше часу проводити з ними, тому що за буденними клопатами не завжди це їм вдається.

Відповідно, ми прагнули з'ясувати наскільки ж захищеними відчують себе діти-переселенці у новому шкільному колективі і прийшли до висновку, що опитувані загалом задоволені ситуацією, яка складається для них у школі.

Разом з тим, нас дуже турбує той факт, що 26 осіб (68,4%) школярів-переселенців періодично відчувають образи в шкільному середовищі. Однак такі діти не самотні, їх завжди можуть захистити та прийти на поміч учителі, соціальні педагоги, практичні психологи, брати та сестри.

Наше дослідження показало, що близько половини школярів з внутрішньо переміщених сімей знайшли за місцем проживання та у школі друзів з якими полюбують спілкуватись, гуляти, проводити вільний час. Інша частина респондентів проводить своє дозвілля за комп'ютером (34,2%), переглядом кінофільмів (39,5%), читанням книг (21,1%) тощо. Насторожує той факт, що кожен п'ятий учень взагалі не має шкільних товаришів, а 31,6% респондентів мають лише по одному другу. Навіть та половина, яка констатувала наявність друзів не завжди відкриваються їм, про що засвідчили 84,2% школярів-переселенців. (23,7%) опитаних мають потребу саме у справжніх друзях, а не в матеріальних подарунках. Кожен третій респондент переживає ностальгію і за колишніми друзями і місцем проживання. Однак, чим молодші за віком школярі, тим менше у них проявляється потяг повернення на малу Батьківщину. Школярі-переселенці мріють про збереження чи повернення здоров'я (71,1%), встановлення миру в Україні (39,5%), цікаві подорожі (34,2%).

Досліджуючи адаптацію до навчального процесу у закладах загальної середньої освіти ми з'ясували, що 68,4% респондентів не відчувають ніяких труднощів у процесі сприйняття і засвоєння навчального матеріалу, хоча частина школярів-переселенців є російськомовними. Одночасно у школярів-переселенців існують розходження у поглядах, сприйнятті явищ та подій у порівнянні з однокласниками, відсутнє глибоке взаєморозуміння. Психологічні бар'єри, відчуття прискіпливого ставлення до себе, не дає респондентам (84,3%) повною мірою продемонструвати свої знання під час відповіді на уроках.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Аналіз результатів проведеного дослідження школярів із внутрішньо переміщених сімей у закладах загальної середньої освіти м. Луцька дав можливість оцінити реальну ситуацію соціальної адаптації таких школярів. Загалом, потрібно зазначити, що школярі із сімей переселенців пройшли найскладніші етапи адаптації і переважно знаходяться на середньому та високому рівні соціальної адаптації. Проте для окремих дітей цієї категорії адаптивні процеси відбуваються повільно, ніби застигають на початковому етапі й не просуваються у позитивному напрямі. Окремі школярі перебувають у «групі ризику» та потребують значної уваги з боку шкільних соціальних педагогів. За умов докладання належних фахових зусиль та умінь школярі із внутрішньо переміщених осіб зможуть ефективно адаптуватись до нового середовища та соціалізуватися загалом.

Джерела та література

1. Біженці з Донбасу: нюанси міграції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://poglyad.te.ua/protystoyannya-kyjiv/bizhentsi-z-donbasu-nyuansy-mihratsiji/>. – Назва з титул. екрана.
2. Відділ освіти Луцької міської ради [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.osvitam.lutsk.ua/ppsr.html>
3. Луканська Г. Проблема вимушених переселенців: потрібна довгострокова стратегія / Г. Луканська // Голос України: газета ВРУ. – К, 2015. – 4 берез. – № 39. – С. 8.
4. На Волині – майже 5 тисяч внутрішніх переселенців // Волинські новини [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.volynnews.com/news/society/na-volyni-mayzhe-5-tysiach-vnutrishnikh-pereselentsiv/>

5. Петрусевич О. І. Особливості роботи практичного психолога з дітьми-вимушеними мігрантами / О. І. Петрусевич // Трудове навчання в школі. – Чернігів, 2015. – № 9. – С. 36–37.
6. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15.04.2014 р. // ВВРУ. – 2014. – № 26. – Ст. 892.
7. Соціально-педагогічна та психологічна робота з дітьми у конфліктний та постконфліктний період: метод. рек./ Н. П. Бочкор, Є. В. Дубровська, О. В. Залеська та ін. – К. : МЖПЦ Ла Страда-Україна, 2014. – 84 с.

References

1. Bizhentsi z Donbasu: niuansy mihratsii [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://poglyad.te.ua/protystoyannya-kyjiv/bizhentsi-z-donbasu-nyuansy-mihratsiji/>. – Nazva z tytul. ekrana.
2. Viddil osvity Lutskoi miskoi rady [Elektronnyi resurs] // Rezhym dostupu : <http://www.osvitam.lutsk.ua/ppsr.html>
3. Lukanska H. Problema vymushenykh pereselentsiv: potribna dovhostrokovna stratehiia / H. Lukanska // Holos Ukrainy: hazeta VRU. – K, 2015. – 4 berez. – № 39. – S. 8.
4. Na Volyni – maizhe 5 tysiach vnutrishnikh pereselentsiv // Volynski novyny [Elektronnyi resurs] // Rezhym dostupu : <http://www.volynnews.com/news/society/na-volyni-mayzhe-5-tysiach-vnutrishnikh-pereselentsiv/>
5. Petrusевич О. І. Osoblyvosti roboty praktychnoho psykhologa z ditmy-vymushenymy mihrantamy / О. І. Petrusевич // Трудове навчання в школі. – Чернігів, 2015. – № 9. – С. 36–37.
6. Pro zabezpechennia prav i svobod hromadian ta pravovyi rezhym na tymchasovo okupovanii terytorii Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 15.04.2014 r. // VVRU. – 2014. – № 26. – St. 892.
7. Sotsialno-pedahohichna ta psykhologichna robota z ditmy u konfliktnyi ta postkonfliktnyi period: metod. rek./ N.P. Bochkor, Ye. V. Dubrovska, O.V. Zaleska ta in. – K. : MZhPTs La Strada-Ukraina, 2014. – 84 s.

Корпач Надежда, Сидорук Ирина. СОЦИАЛЬНАЯ РАБОТА С ИССЛЕДОВАНИЯ СОСТОЯНИЯ АДАПТАЦИИ ДЕТЕЙ ВНУТРЕННИХ ПЕРЕМЕЩЕННЫХ ЛИЦ К НОВОЙ СОЦИАЛЬНОЙ СРЕДЕ. В статье авторы отразили результаты исследования учебной и социально-психологической адаптации школьников с внутренне перемещенных семей к новой среде. Определены уровни социальной адаптации: высокий, средний, недостаточный и раскрыто содержание их показателей.

Для высокого уровня адаптации характерна устойчивая удовлетворенность детей положением, которое они занимают в заведении общего среднего образования, отсутствуют трудности в обучении, активное участие во внеучебных занятиях, общественной жизни класса и школы. Присуща уверенность в себе, коммуникабельность, наличие широкого круга друзей. Ощущение полной защищенности в семейной среде.

Средний уровень – уровень ситуативной адаптации. Удовольствие детей своим положением в классном коллективе, однако наблюдается низкий статус в межличностных отношениях. Чувство тревоги в новых учебных условиях ожидания по проверке и контролю знаний. Ответственность за свои действия и поступки ситуативная. Проявления пассивности, могут меняться желаниями активной деятельности. Недостаточный уровень - пассивность школьников и в учебном процессе и во внеклассной работе.

Анализ результатов проведенного исследования школьников с внутренне перемещенных семей свидетельствует что большинство из них прошли сложные этапы адаптации. Однако для некоторых детей этой категории адаптивные процессы на определенном этапе останавливаются и не продвигаются в положительном направлении. Другая часть находится в «группе риска» и требует повышенного внимания со стороны школьных социальных педагогов.

Ключевые слова: социальная адаптация, учебная адаптация, социально-психологическая адаптация, школьники, внутренне перемещенные семьи, уровня адаптации.

Korpach Nadiya, Sydoruk Irina. SOCIAL WORK ON THE STUDY OF THE STATE OF ADAPTATION OF CHILDREN OF INTERNAL TRANSFERS TO THE NEW SOCIAL ENVIRONMENT. In the article, the authors presented the results of the study of educational and socio-psychological adaptation of schoolchildren from internally displaced families to a new micro-environment variable. The levels of social adaptation are defined: high average, insufficient and disclosed content of their indicators.

For a high level of adaptation, the stable satisfaction of children is characterized by the situation they occupy in the institution of general secondary education, there is no difficulty in learning, active participation outside the classroom, social life of the class and school. Peculiar self-confidence, sociability, the presence of a wide range of friends. A sense of full privacy in a family environment.

The average level is the level of situational adaptation. Satisfaction of children with their position in the classroom, but there is a low status in interpersonal relationships. Anxiety sensation in the new learning expectations of knowledge control and control. Responsibility for their actions and actions is situational. Manifestations of passivity, may change with the desires of active activity.

Insufficient level - passivity of students in the educational process and in extracurricular work.

An analysis of the results of a study conducted by schoolchildren from internally displaced families shows that most of them have passed the most difficult stages of adaptation. However, for some children of this category, adaptive processes at a certain stage stop and do not move in a positive direction. The other part is in the "risk group" and needs a lot of attention from the school social educators.

Keywords: social adaptation, educational adaptation, social-psychological adaptation, schoolchildren, internally displaced families, levels of adaptation.

Стаття надійшла до редколегії 10.03.2018 р.